

Marta Mirosława Perkowska

Imię i nazwisko doktoranta

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Tytuł rozprawy doktorskiej: **POSTAWY STUDENTÓW BIAŁOSTOCKICH UCZELNI
WOBEK TRANSPLANTACJI. STAN, UWARUNKOWANIA,
IMPLIKACJE PEDAGOGICZNE**

Rozprawa doktorska przygotowana pod kierunkiem dr hab. Wiolety Danilewicz, prof. UwB
promotor pomocniczy: dr Marta Kowalczuk-Walędziak

Praca doktorska: dziedzina nauki: nauki społeczne, dyscyplina naukowa: pedagogika

Słowa kluczowe: postawy, transplantacje, edukacja zdrowotna

Rozprawa doktorska poświęcona problematyce postaw studentów białostockich uczelni wobec transplantacji, stanowi próbę włączenia się pedagogiki społecznej w interdyscyplinarną dyskusję o poszukiwaniu skutecznego sposobu na kształtowanie postaw społecznych przychylnych zabiegom medycyny transplantacyjnej, jako skutecznej metodzie leczenia i podnoszenia jakości życia ciężko chorych pacjentów. Rozpoznanie poziomu postaw młodych ludzi wobec transplantacji staje się w obecnych warunkach – niewystarczającej liczby donacji narządów, szczególnie potrzebne, zarówno z perspektywy systemu wiedzy teoretycznej (wymagającego uzupełnienia i aktualizacji), jak też wobec praktycznych działań, nastawionych na zwiększenie liczby donacji.

Dysertacja składa się z trzech części. W pierwszej, zatytułowanej „Postawy studentów wobec transplantacji. Ujęcie teoretyczne”, w trzech rozdziałach starałam się zaprezentować kluczowe dla zrealizowanych badań kategorie pojęciowe tj. postaw, transplantacji oraz edukacji zdrowotnej. W tej części pracy przedstawiłam także teorie naukowe, które tworzą podstawę teoretyczną zrealizowanych badań. Ważną rolę odegrała teoria uzasadnionego działania Martina Fishbeina i Icka Ajzena zwana modelem postawy doskonale racjonalnej

zakłada, że u podstaw ludzkiego zachowania leży posiadana wiedza (procesy poznawcze), a podejmowane zachowanie jest racjonalne.

W przypadku transplantacji – kwestii, która wciąż jest w niewystarczającym stopniu obecna w dyskursie społecznym, często zdarza się tak, że to zachowanie człowieka (np. zgoda na pobranie narządów z ciała zmarłego członka rodziny) jest katalizatorem do konstrukcji jego postawy wobec idei donacji. Wyjaśnia to teoria autopercepcji postaw Daryla Bema. Według niej przykładowo pozytywne zachowanie wobec danego obiektu może stanowić przesłankę do wnioskowania o pozytywnej postawie jednostki wobec obiektu.

W badaniach pedagogicznych szczególne miejsce przypada teorii społecznego uczenia się Alberta Bandury. Tłumaczy ona proces nabywania nowych zachowań, (co jest konsekwencją wykształcenia się postawy) przez obserwację i naśladowanie osób ważnych (np. rodzica, nauczyciela, idola) pełniących rolę modelu. Proces ten został nazwany modelowaniem. Przekładając założenia tej teorii na założenia metodologiczne w badaniach własnych, starałam się określić źródła kształtowania postaw respondentów wobec transplantacji. Na podstawie tej teorii wygenerowałam także wskazania dla praktyki edukacyjnej studentów z zakresu tematyki transplantacyjnej.

Osadzenie interdyscyplinarnego tematu badawczego w obszarze zainteresowań pedagogiki społecznej uzasadniam opierając się na teorii salutogenezy A. Antonovskiego. Salutogeneza otwiera drogę do pełniejszego, holistycznego myślenia zarówno o zdrowiu jak i o chorobie. Warto podkreślić jest, że ten sposób myślenia o zdrowiu (model zdrowia społeczno-ekologiczny) akcentuje holistyczną wizję człowieka jako centralnej postaci oraz wzajemne relacje/powiązania człowieka ze środowiskiem.

Druga część pracy zatytułowana „Metodologiczne podstawy badań” to zawarty w rozdziale czwartym opis przyjętej autorskiej koncepcji metodologicznej, ukierunkowanej na rozpoznanie poziomu postaw (komponentów: poznawczego, uczuciowo-metodologicznego i behawioralnego) studentów wobec transplantacji oraz ich uwarunkowań.

„Postawy studentów białostockich uczelni wobec transplantacji w świetle przeprowadzonych badań własnych” to trzecia część rozprawy. W rozdziale piątym zaprezentowałam wyniki autorskich badań przeprowadzonych wśród studentów białostockich uczelni. Ta część pracy zawiera analizę i interpretację materiału empirycznego zgromadzonego w toku prowadzonych badań.

W rozdziale szóstym prezentuję wnioski płynące z przeprowadzonych przeze mnie badań dotyczących stanu postaw studentów białostockich uczelni wobec transplantacji. Wyjaśniam także ich uwarunkowania, a przede wszystkim przedstawiam wskazania dla edukacji zdrowotnej, które mogą być pomocne w propagowaniu tej metody leczenia i podnoszenia jakości życia ciężko chorych ludzi.

W końcowej części pracy znalazło się zakończenie, bibliografia, spis form graficznych wykorzystanych w pracy: tabel i rycin, a także aneks, na który składają się wzory wykorzystanych, autorskich narzędzi badawczych.

Krzysztof Polonski

Marta Mirosława Perkowska

Name and surname of doctoral candidate

ABSTRACT OF DOCTORAL DISSERTATION

Title of doctoral dissertation: ATTITUDES OF UNIVERSITY STUDENTS FROM BIAŁYSTOK TOWARDS TRANSPLANTATION: CURRENT STATE, DETERMINANTS, AND EDUCATIONAL IMPLICATIONS

Doctoral dissertation prepared under the supervision of Assoc. Prof. Wioleta Danilewicz, PhD at the University of Białystok

Co-supervisor: Dr. Marta Kowalczyk-Walędziak

Doctoral dissertation: field of science: social studies, scientific discipline: pedagogy

Keywords: attitudes, transplantations, health education

The present dissertation is focused on the attitudes of university students from Białystok towards transplantation. Its aim is to incorporate social pedagogy into the interdisciplinary discussion regarding the search for an effective method of shaping social attitudes favorable to medical transplantation procedures, as an effective method of treating and raising the quality of life of seriously ill patients. Currently, exploring the attitudes of young people towards transplantation is the most important issue of educational research, policy and practice due to the insufficient organ donations evidenced in many studies and reports.

The dissertation consists of three parts. In the first part, titled "Attitudes of students towards transplantation. A theoretical approach", I presented the theoretical and conceptual framework of my study. Martin Fishbein and Icek Ajzen's theory of reasoned action, also known as the model of perfectly rational attitude, played here an important role. These authors assume that possessed knowledge (cognitive processes) lies at the foundation of human rational behavior. I also referred to Daryl Bem's self-perception theory of attitude

formation and change. According to this theory, positive behavior towards a given object may constitute a premise for inferring a positive attitude of the individual towards the object.

In my research I used also some assumptions of Albert Bandura's social learning theory. This theory explains the process of acquiring new behaviors (which is a consequence of attitude formation) through observation and imitation of important people (e.g. parent, teacher, idol) performing the role of a model. This process was called "modeling". This theory was also useful for determining the sources forming the attitudes of respondents towards transplantation. Based on this theory, I also generated indications for educational practice of students in the scope of transplantation issues.

I grounds the interdisciplinary research topic's relevance to the area of interest of social pedagogy on the basis of A. Antonovski's salutogenesis theory. Salutogenesis opens a path to fuller, holistic thinking about both health and disease. It is worth highlighting that this way of thinking about health (socio-environmental health model) emphasizes a holistic perspective of the human as the central figure and of mutual relationships/links between the human and their environment.

The second part of the dissertation, titled "Research methodology", present an overview of research design aimed at exploring students' attitudes (components: cognitive, emotional and behavioral) towards transplantation and the factors influencing these attitudes.

The research findings obtained in this study are presented in the third part of the dissertation. This part of the dissertation contains an analysis and interpretation of the research findings, using qualitative and quantitative methods.

In the sixth section, I present the conclusions drawn from the study. I conducted concerning the state of attitudes of students at universities in Białystok towards transplantation. I also explain the factors influencing these attitudes, and present recommendations for health education that may be helpful in promoting this method of treatment and raising the quality of life of patients.

The final part of the dissertation contains the conclusion, bibliography, list of tables and figures, as well as an annex with research instruments that were employed in a study.

Krzysztof Polowinski